

SZKOLENIE NAUCZYCIELI

MOBILNOŚCI MALTAŃSKIE

Mobilności maltańskie określone w projekcie europejskim na lata 2018-2020, program POWER – „Ponadnarodowa mobilność kadry edukacji szkolnej”, odbyły się w dniach 29.07. – 09.08.2019 w szkole językowej: Easy School of Languages. W kursach metodyczno-dydaktycznych oraz językowych i kulturoznawczych uczestniczyło czterech nauczycieli naszej placówki. Mobilności obejmowały dwa kursy tygodniowe oraz dwa kursy dwutygodniowe. Nauczyciele udający się na szkolenia zagraniczne uczestniczyli przed wyjazdem w przygotowaniu krajowym obejmującym w zależności od poziomu zaawansowania językowego uczestnika roczne kursy języka angielskiego na poziomie podstawowym lub konwersacji z rodzimym użytkownikiem języka angielskiego na poziomie zaawansowanym. Odbyło się również przygotowanie kulturowe oraz organizacyjne dotyczące wszelkich aspektów udziału w mobilności projektu. Kursy zagraniczne prowadzone były wyłącznie w języku angielskim, w mieście Valletta, w grupach międzynarodowych liczących 10-12 uczestników, pod kierunkiem trenerów i nauczycieli języka angielskiego pracujących z międzynarodowymi grupami młodzieży i dorosłych. Miejsce odbywania kursów stwarzało uczestnikom doskonałe możliwości praktykowania umiejętności językowych nie tylko na zajęciach szkolnych, ale również poza szkołą w środowisku lokalnym (językiem urzędowym na Malcie jest maltański i angielski). Usytuowanie szkoły w centrum stolicy Malty stwarzało również doskonałe warunki do poznawania kultury i historii odwiedzanego kraju.

Zajęcia w większości prowadzone były przez Brytyjczyka Alana Marsha posiadającego wieloletnie doświadczenie w pracy z uczniami, studentami i nauczycielami z całego świata. Na stronie internetowej pana Marsha można zapoznać się z ciekawymi materiałami dotyczącymi uczenia się i nauczania języka angielskiego, wśród nich również pomysły ćwiczeń nawiązujące do kultury maltańskiej: <https://www.alanmarshelt.com/>. Zajęcia maltańskiej szkoły ukierunkowane były na zdobycie nowych rozwiązań w nauczaniu i uczeniu się języka angielskiego, doskonalenia kompetencji językowych oraz kulturoznawczych. Szereg praktycznych rozwiązań metodyczno-dydaktycznych, ćwiczeń i zadań zaprezentowanych w klasie, wzbogaconych materiałami lekcyjnymi i prezentacjami multimedialnymi stwarza możliwości wypracowania aktywności w pracy z uczniami naszej placówki oraz wzbogaca zakres działań nauczycieli uczących się i nauczających języków obcych, a w szczególności języka angielskiego i wybranych przedmiotów w języku obcym. Udział w mobilności zaowocował również nawiązaniem kontaktów z przedstawicielami szkół środkowo-europejskich oraz możliwością konsultacji językowych z nauczycielami prowadzącymi zajęcia.

Prowadzone przez pana Marsha warsztaty zawierały obok prezentacji tradycyjnych technik nauczania języka angielskiego również szereg innych nowatorskich podejść i rozwiązań metodyczno-dydaktycznych, którymi można uzupełnić lekcje języka obcego we współczesnej szkole. Wśród zaprezentowanych i przećwiczonych aktywności znalazły się między innymi: dyktando językowe (dictogloss), zastosowanie czasowników frazowych (phrasal verbs), techniki znane w metodyce nauczania języka obcego pod nazwą TPR, jak i zadania lekcyjne ćwiczące sprawność mówienia i czytania.

Wykorzystując na lekcji dyktando językowe kształtujemy umiejętność rozumienia tekstu słuchanego, zwracamy uwagę uczących się na elementy gramatyki i słownictwa, których często nawet płynnie posługująca się językiem osoba nie jest w stanie zauważyć. Ponadto technika ta pozwala uczącemu się na dość szybkie i całkowite zrozumienie całości przekazu w języku obcym zanim dokona on odtworzenia prezentowanych treści wykorzystując swoje

umiejętności językowe i posiadany zakres słownictwa. Technika ta zmusza uczących się do słuchania innych, wyłączenia własnej koncentracji, ćwiczenia pamięci i wrażliwości na komunikat przekazywany w języku obcym. Pozwala na to, co zresztą potwierdzają specjaliści, że uczeń sam jest w stanie zauważyć regułę gramatyczną, a tym samym skuteczniej ją zapamiętać i sukcesywnie stosować w przyszłości, w przeciwieństwie do tzw. ciągłego nauczania jej przez nauczyciela. Technikę tą można z powodzeniem zastosować również na innych przedmiotach szkolnych. W zależności od możliwości i umiejętności ucznia na danym przedmiocie oraz stopnia zaawansowania języka obcego nauczyciel dokonuje prezentacji tematu, a następnie odczytuje fragment tekstu (60-30-20 słów w zależności od poziomu prezentowanego przez uczących się) w naturalnym tempie, bez dodatkowej artykulacji, czy powtarzania danych wyrazów lub partii tekstu. Uczniowie słuchają, a następnie po zakończeniu prezentacji tekstu zapisują wszelkie informacje, które zapamiętali. W kolejnej fazie zadania uczniowie omawiają swoje zapiski z partnerem i wzajemnie uzupełniają brakujące informacje, dokonują korekty poszczególnych części tekstu. Całość powyższych czynności można powtórzyć. Ponowne wysłuchanie oryginalnego tekstu i kolejne konsultacje z partnerem odnośnie zapisanych treści pozwalają uczniom na jeszcze bardziej precyzyjne odtworzenie prezentowanego przez nauczyciela tekstu. Kolejnym krokiem może być prezentacja poprawnie sformułowanego tekstu na tablicy i wspólne omówienie go z klasą, zwracając uwagę na elementy gramatyczno-leksykalne i ich poprawność. Można również wyznaczyć ochotnika, który dokona na tablicy zapisu tekstu dyktowanego przez innych uczniów (w sposób tak jak go odtworzyli uczniowie, również z możliwymi pomyłkami i błędami), a następnie odczytać poprawną wersję tekstu i dokonać całkowitej korekty tego co jest na tablicy. W załączniku A znajduje się przykładowa karta pracy do tego zadania.

Nauka i przyswajanie języka obcego, czy też treści innych szkolnych przedmiotów jak biologii czy geografii mają w sobie zawsze coś, co zdaniem uczącego się może być trudne, nie wykonalne lub nie nadające się do zapamiętania. W języku angielskim jest również kilka takich elementów, które uczniowie uważają za problem i rzecz trudną do nauczenia się: zbyt dużo czasów, bardzo podobna wymowa niektórych wyrazów, skomplikowane formy przeszłe niektórych czasowników no i w końcu tzw. hit, który może wykończyć każdego, nawet zaawansowanego wielbiciela języka angielskiego – czasowniki frazowe (phrasal verbs). Kucie na pamięć długich list czasowników frazowych, tak różniących się w zapisie i swoich znaczeniach, wydaje się być rzeczywiście nieporozumieniem i z pewnością nie motywuje do dalszej nauki języka. Dlatego powstają coraz ciekawsze rozwiązania, których zadaniem jest pomóc uczniom na opanowanie tego zakresu słownictwa.

Jedną z propozycji warsztatów na Malcie było zadanie zatytułowane „Find Someone Who...”. Nauczyciel prezentuje w klasie pewną grupę czasowników frazowych – ich znaczenie i przykłady wyrazów, z którymi mogą występować (tzw. kolokacje) np. give up: give up smoking / drinking / without a fight / hope etc. Prezentując znaczenie czasownika frazowego dobrze jest zrobić to w większym kontekście, wykorzystując mini sytuację, czy krótki dialog: „Have you seen Tina lately? – Yes, I *ran into* her at the supermarket last Monday. – Oh, really? – Yes, she was there with her mum (...). Następnie należy uczniom zaproponować ćwiczenie, w którym mogą wykazać się znajomością znaczeń danej grupy czasowników frazowych (np. She wants to leave her room = She [*gets out*] of her room / He spends a lot of time with his friends = He [*hangs out*] with his friends [...]). Ostatnim krokiem jest zabawa *Find Someone Who...* : uczniowie chodzą po klasie i szukają osoby, która pasuje do jednego ze zdań zaproponowanych im na karcie pracy (np. Find Someone Who... [name:] *gets on well* with all their friends), zadając pytania (w zależności od prezentowanego na karcie pracy zdania) typu: Did you...?, Were you...?, Do you...? (np. Do you *get on well* with all your friends?) etc. Jeśli szukający znajdą odpowiednią osobę zapisują

jej imię obok zdania na karcie pracy. Po upływie czasu przeznaczonego na zadanie znajdujemy zwycięzcę – osobę, która dopisała najwięcej osób do zdań na karcie pracy. Następnie wybrani uczniowie mogą zaprezentować swoje zdania na forum klasy, np. *Kasia put on her school uniform and went to school*, *Marek hangs out with his friends every weekend etc.* W załączniku B znajduje się przykładowa karta pracy do tego zadania.

W obszarze pracy z uczniem młodszym w trakcie warsztatów zaproponowano przykładowe zadania wykorzystujące metodę TPR (Total Physical Response). Zadania dotyczyły nauczania słownictwa angielskiego. Współczesna nauka proponuje wiele technik i metod nauczania języka obcego, a wymieniona tutaj TPR, często jest zapominana i nie wykorzystywana w szkole, a co więcej, została również zakwalifikowana do grupy metod niekonwencjonalnych. Mimo to może ona być włączana w tok prac lekcyjnych i przyczynić się tym samym do uatrakcyjnienia zajęć w szkole. TPR, czyli reagowanie całym ciałem w procesie uczenia się i nauczania, pojawiła się w latach 60-tych za sprawą profesora psychologii Jamesa Ashera. Język obcy przyswajany jest tutaj poprzez wykonywanie komend wydawanych w języku obcym przez nauczyciela, przysłuchiwaniu się im przez uczniów i reagowaniu na nie ruchem ciała. Widać zatem, że uczeń w pierwszej kolejności poprzez motorykę produkuje fizyczne reakcje na prezentowane elementy języka, natomiast elementy werbalne języka pojawiają się nie od razu lecz w późniejszych etapach nauki. Główną zasadą TPR jest przywiązywanie uwagi do znaczenia języka niż do jego formy i postrzeganie procesu nauczania języka obcego jako procesu podobnego do nauki języka ojczystego. Wprowadzenie technik TPR w klasach młodszych na języku obcym pozwala spełnić oczekiwania najmłodszych w zakresie nauki poprzez ruch i zabawę. Nauczyciele również często podświadomie wykonują założenia TPR prawie na każdej lekcji i nawet nie zdają sobie z tego sprawy. Jednym z takich elementów może być wprowadzenie komend rozpoczynających daną lekcję, typu: *Hello everyone!* – *Please, stand up!* – *Say: Hello!* – *Please, sit down!* – *Open your books!*

Jedną z prezentowanych technik TPR dotyczyła struktur językowych i jednoczesnego stopniowego poszerzania ich znaczenia. Przykładowo: zastosowane w pierwszej kolejności komendy typu: *Pick up the markers!* – *Put them on the desk!* – *Show me the red marker!* – *Open your notebook and draw one circle!* – można w drugiej fazie lekcji lub na kolejnych zajęciach powiązać w bardziej zaawansowaną strukturę językową typu: *Use the red marker that is on the desk to draw one circle in your notebook!* Ważne jest w tym wszystkim, by wprowadzać nowe elementy języka stopniowo, w ilości dopasowanej do danego poziomu językowego grupy. Zastosowanie na jednych zajęciach lub w trakcie jednego ćwiczenia zbyt dużej ilości nowych elementów rozproszy uwagę ucznia i zwiększy jego poziom stresu.

Bardzo popularnymi i lubianymi przez uczniów zadaniami wykorzystującymi techniki TPR są dyktanda rysunkowe (Directed Drawings). Słuchając komend językowych nauczyciela, uczniowie rysują różne obrazki. Ilość struktur językowych i ich zaawansowanie zależą będą od poziomu zaawansowania językowego danej grupy, a temat rysunku można dopasować łatwo do danego omawianego właśnie na lekcji zagadnienia podstawy programowej. W trzeciej klasie może to być malowanie potwora, wykorzystując słownictwo 'części ciała', w klasach starszych na lekcji biologii po angielsku 'obraz lasu z jego elementami'. Przykładowy tekst i prace uczniów do niego znajdują się w załączniku C.

Opcją dyktanda rysunkowego wykonywanego w klasie frontalnie może być (np. w grupach bardziej zaawansowanych językowo) dyktando w parach: Uczeń A patrzy na obrazek i opisuje go uczniowi B, który rysuje to co słyszy. Po upływie czasu przeznaczonego na zadanie, wszystkie prace wywieszane są na tablicy i szukamy zwycięzcy – autora rysunku, który został najwierniej odtworzony w odniesieniu do prezentowanego zdjęcia. Przykładowy materiał w załączniku D.

W końcu stosując techniki TPR można utrwalić lub wprowadzić elementy kultury danego kraju. Przykładowym tematem może być: *London`s Life!* Nauczyciel rozwiesza w różnych miejscach klasy plakaty, zdjęcia, rozstawia dostępne pamiątki związane z życiem Londynu i prezentuje uczniom stosowne komendy a oni je odgrywają. Przykładowe struktury: *Go on the bus and take your seat!* (uczeń siada na krzesło w miejscu, gdzie w klasie stoi autobus zabawka), *Go to the Tower Bridge and look at it for ten seconds!* (uczeń podchodzi do plakatu przedstawiającego Tower Bridge i mu się przygląda przez 10 sekund), *Walk to the Fish and Chips restaurant and enjoy your meal!* (uczeń siada przy nakrytym stole z napisem *restaurant* i talerzem ze zdjęciem przedstawiającym popularny brytyjski Fastfood i odgrywa swoją rolę), *Find the London Eye and take the picture of it!* (uczeń podchodzi do zdjęcia z London Eye, bierze swój telefon i robi zdjęcie), *Bow to the Queen!* (uczeń staje przed zdjęciem królowej brytyjskiej i składa jej ukłon) etc.

W czasie prowadzonych warsztatów językowych pojawiły się również inne aktywności dotyczące sprawności czytania i rozumienia tekstu. Jedną z nich jest zgadywanie treści tekstu poprzez formułowanie własnych pomysłów i przewidywanie zdarzeń: nauczyciel umieszcza na tablicy kluczowe słowa prezentowanego tekstu, uczniowie próbują stworzyć na bazie podanych wyrazów logiczną całość – odgadnąć tym samym treść prezentowanego tekstu. Następnie uczniowie czytają oryginalny tekst i porównują jego zawartość z tym co sami wcześniej stworzyli.

W zakresie sprawności czytania pokazano również jak wprowadzić element współzawodnictwa grup uczniowskich w odniesieniu do wykorzystywanego na lekcji tekstu: nauczyciel podaje uczniom tytuł tekstu lub jego główny temat, uczniowie w określonym dla zadania czasie tworzą listy słów, które ich zdaniem mogłyby wystąpić w tekście. Następnie grupy wymieniają się swoimi listami, otrzymują oryginalny tekst i odszukują ile właściwych dla omawianego tekstu słów znajduje się na liście. Grupa z największą ilością poprawnych słów wygrywa.

Inną opcją współzawodnictwa z wykorzystaniem tekstu pisanego może być tzw. dyktando ścienne: klasa zostaje podzielona na grupy (3-5 osobowe). W każdej grupie jest skryba i tzw. biegacze. Na znak nauczyciela pierwszy biegacz z danej grupy opuszcza ją i podbiega do tekstu wywieszonego w drugim końcu sali (każda grupa ma swój i ten sam tekst), czyta pierwszy fragment tekstu, stara się go zrozumieć i zapamiętać jak najlepiej (wszystko w czasie określonym i kontrolowanym przez nauczyciela – np. 1 minuta dla każdego biegacza), następnie wraca do grupy i stara się podyktować skrybie to co zapamiętał. W momencie gdy czegoś zapomni (pod warunkiem, że ma na to jeszcze czas) może ponownie podbiec do tekstu i skorygować to co ma przekazać grupie. Po upływie określonego czasu kolejny biegacz z każdej grupy wykonuje podobne czynności sukcesywnie dążąc do odtworzenia tekstu w swojej grupie. Po kilku rundach nauczyciel przerywa zadanie, rozdaje grupom oryginalne teksty celem porównania zapisów. Wygrywa grupa, która najwierniej odtworzyła największy fragment prezentowanego tekstu.

Ciekawym zadaniem, które uczy między innymi umiejętności wzajemnego słuchania się, podejmowania szybkich decyzji i ogólnie posługiwania się słownictwem jest Paper Strip Race. W zadaniu tym można wykorzystać ogólne słownictwo danego języka nauczanego w szkole lub skupić się na pewnej dziedzinie np. w trakcie zajęć CLIL: na biologii – słownictwo dotyczące anatomii człowieka, na geografii – pojęcia z ukształtowania terenu i krajobrazu, na historii – wynalazki i innowacje, które zmieniły świat. Uczniowie pracują w grupach. Każda grupa ma swojego skrybę i posłańca (lub posłańców: do ustalenia w danej grupie między sobą). Na kartce papieru skryba zapisuje numery od 1-20 obok których pojawią się słowa – rozwiązania. Dla każdej grupy nauczyciel przygotowuje ten sam zestaw definicji do określonego wcześniej tematu (np. wyposażenie domu) – dwadzieścia ponumerowanych pasków, na każdym definicja do określonego wcześniej tematu. Na komendę pierwszy

biegacz z każdej grupy podbiega do swojego zestawu, losuje dowolny pasek z definicją, wraca do grupy, a następnie ją odczytuje. Grupa zgaduje o jaki wyraz chodzi i zapisuje go na kartce. Następnie kolejny biegacz startuje po następnym zadaniu i tak do momentu aż całość zadania zostanie przerwana przez nauczyciela lub minie całkowity czas określony wcześniej na całe zadanie. W przypadku, gdy nikt w grupie nie jest w stanie zgadnąć o jaki w danym momencie wyraz chodzi, kolejni biegacze losują następne definicje. Po zakończeniu współzawodnictwa nauczyciel wyświetla na tablicy listę definicji wraz z rozwiązaniami. Każda grupa podlicza ilość swoich poprawnych odpowiedzi. Wygrywa zespół, który odgadnie prawidłowo najwięcej wyrazów. Przykładowy zestaw definicji do tematu *Inventions* znajduje się w załączniku E.

W podobny sposób można przygotować uczniom zadanie, które skupia się nie na słownictwie lecz gramatyce angielskiej. W prezentowanym na warsztatach zadaniu zatytułowanym Error Correction Race pokazano przykład takiej aktywności. Przykładowa karta pracy znajduje się w załączniku F.

Zadanie zatytułowane *Swap-It Game* można zastosować na lekcjach CLIL. Wprowadzając odpowiednie treści przerabiane na danym przedmiocie w szkole i dopasowując do nich właściwy dla grupy poziom języka obcego utrwalamy elementy uwzględnione w podstawie programowej dla danego przedmiotu oraz doskonalimy sprawność słuchania i mówienia w języku obcym. Uczniowie otrzymują fiszki z pytaniami (np. pytania z zakresu podstaw technologii informacyjnej), chodząc po klasie znajdują partnera i zadają mu swoje pytanie / udzielają odpowiedzi na pytanie partnera, następnie wymieniają się swoimi fiszkami i szukają kolejną osobę do współpracy. Przykładowy materiał znajduje się w załączniku G.

Opracował: Michał Karoń